

Lyotard, Foucault ve Baudrillard'da Postmodernist Söylem

Postmodernist Discourse in Lyotard, Foucault and Baudrillard

Nesim TANRIVERDİ*

Öz

Postmodernizm, İkinci Dünya Savaşı sonrasında modernite eleştirisi üzerine şekillenen, bireysellik, özgürlük, yerellik, çoğulculuk ve belirsizlik gibi kavramları kültür, sanat ve toplum bilimleri gibi alanlarda öne çıkaran bir düşünüş biçimidir. Postmodernist söylem, bilgi ve iletişim teknolojilerinin yaygınlaştığı, tüketimin toplumsal bir değer olarak görüldüğü, küresel şirketlerin piyasalar üzerinde belirleyici olduğu, ekonomik yatırımların yerel bağlardan koparıldığı, toplumsal birlik ve bütünlük söylemlerinin yerini bireysel tercihlere bıraktığı yeni dünya düzeninde ortaya çıkmıştır. Modernliğin teori, uygulama ve projelerini totaliter, evrensel, tekçi ve dayatmacı olarak gören bu söylem tarzını 20. yüzyılın önemli üç Fransız düşünürü olan Jean François Lyotard, Michel Foucault ve Jean Baudrillard'da görmek mümkündür. Bilhassa 20. yüzyıl kıta Avrupa'sında yaşanan savaşlar, baskıcı rejimler, soykırım ve sömürgecilik gibi olaylar bu düşünürlerin postmodernist söylem geliştirmelerine neden olmuştur. Bu çalışma söz konusu düşünürlerin eserlerindeki postmodernist söylemi ortaya koyma amacındadır. Bu söylem tarzını gözler önüne sermek için başta bu düşünürlerin eserleri olmak üzere çalışmamızın konusuyla doğrudan ya da dolaylı ilgili olan makale ve kitaplardan da faydalanılmıştır. Kaynak tarama yöntemiyle şekillenen bu çalışma, üç sosyoloğun postmodernist söylemleri ile sınırlandırılmış bir kapsama

* nesimtan04@hotmail.com, Felsefe Öğretmeni MEB, Ağrı Hüseyin Celal Yardımcı Fen Lisesi,
ORCID: 0000-0003-4564-7505

sahiptir. Lyotard, değişim geçiren Avrupa’da bilginin niteliği ve statüsündeki farklılığa işaret ederek; Foucault, modern dönem boyunca devam eden bilgi iktidar ilişkisini göz önünde tutarak; Baudrillard, ileri kapitalist toplumların simüle edilmiş, tüketimin bir değere dönmüş olduğu hipergerçekliğini betimleyerek postmodernist söylemin gelişimine katkıda bulunmuşlardır. Postmodernist söyleme odaklanan bu çalışmanın Batı’nın modernlik sürecinin daha iyi anlaşılması için yeni çalışmaların yapılmasına zemin hazırlayacağı öngörülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Modernlik, Postmodernist Söylem, Bilgi, İktidar, Tüketim

Abstract

Postmodernism is a way of thinking that was shaped on the critique of modernity after the Second World War and highlights concepts such as individuality, freedom, locality, pluralism and uncertainty in fields such as culture, art and social sciences. Postmodernist discourse has emerged in the new world order, where information and communication technologies have become widespread, consumption is seen as a social value, global companies are decisive in the markets, economic investments are disconnected from local ties, discourses of social unity and integrity are replaced by individual preferences. It is possible to see this style of discourse, which sees the theories, practices and projects of modernity as totalitarian, universal, monist and imposing, in Jean François Lyotard, Michel Foucault and Jean Baudrillard, three important French thinkers of the 20th century. Events such as wars, oppressive regimes, genocide and colonialism, especially in continental Europe in the 20th century, caused these thinkers to develop postmodernist discourse. This study aims to reveal the postmodernist discourse in the works of these thinkers. In order to reveal this style of discourse, articles and books that are directly or indirectly related to the subject of our study, especially the works of these thinkers, have been used. This study, shaped by the source scanning method, has a scope limited to the postmodernist discourses of three sociologists. Lyotard, points out the difference in the nature and status of knowledge in the changing Europe; Foucault, considering the knowledge-power relationship that continued throughout the modern period; Baudrillard, contributed to the development of postmodernist discourse by depicting the hyperreality of advanced capitalist societies, where consumption has been transformed into a value. It is anticipated that this study, focusing on postmodernist discourse, will pave the way for new studies to better understand the modernization process of the West.

Keywords: Modernity, Postmodernist Discourse, Knowledge, Power, Consumption

Giriş

Postmodernite, modernite sonrası dünyada meydana gelen değişim durumunu ifade etmek için kullanılmıştır. 1970'li yılların başından itibaren geliştiği söylenen postmodernite, herkesin üzerinde anlaşabileceği net bir tanımı yapılamayan, kendisinden önceki modernlikten birçok yönden farklı olan tarihsel bir dönem vurgusu yapmaktadır (Giddens ve Suttton, 2016:34). Postmodernite ya da postmodern dünya vurgusunu temellendirmek için beşeri hayatın toplumsal, kültürel, iktisadi ve politik yönlerinde meydana gelen değişimlere işaret edilmektedir. Söz konusu değişimleri anlama ve açıklama çabası postmodernist bir anlayışın ya da söylemin belirginleşmesine olanak sağlamıştır. Öncelikle sanat ve mimaride ortaya çıkan postmodernist anlayış, 1980 ve 1990'lı yıllarda ekonomi, politika ve sosyoloji sahalarında yaygın bir kullanım alanı bulmuştur. Postmodernizm olarak da ifade edilen bu anlayış veya söylem tarzı, modernizm sonrasını, modernizmin zıddını, modernliğin aydınlanmayı esas alan amacından epistemolojik ve tarihsel bir kırılmayı ve sapmayı ifade eder (Kirman, 2016:242).

Postmodernizm, özü itibariyle modernliğin akli kutsallaştırmasına, insani birikimin olduğu bütün alanlardaki problemlerin çözümünde aklın mutlak hakimiyetinin kabul edilmesine karşı çıkar. Dahası postmodernizm, bilim, sanat ve felsefe aracılığıyla öne çıkarılan evrensel söylemleri, etik ilkeleri, büyük anlatıları, bilgi anlayışlarını kabul etmez. Postmodernizm, tek, değişmez ve evrensel olarak kabul edilen değer, bilgi ve etik anlayışların karşısına bilginin göreliliğini, ahlaki çoğulculuğu ve müphemliği, çeşitli akılların varoluşunu, hakikatin imkânsızlığını çıkarır (Cevizci, 2021:667-668). Bu özellikleri itibariyle postmodernizm, yaşam dünyasının seyrini anlamak ve açıklamak isteyenlere yeni bir perspektif ve söylem gücü kazandırmıştır.

Postmodernist söylemin gelişimine katkı sunduğu kabul edilen düşünürlerden en bilinenleri Jean François Lyotard, Michel Foucault ve Jean Baudrillard'dır. Fransız ve çağdaş olmalarının yanında eserlerinde postmodernist söylemin izlerine rastlanması bir diğer ortak özellikleridir. Yaşadıkları yüzyılda meydana gelen olaylara şahit olmaları onlardaki postmodernist söylemin gelişiminde çok etkili olmuştur. 20. yüzyıl, iki dünya savaşına, faşist iktidarların yükselişine, sömürgecilik faaliyetlerine, soykırım uygulamalarına, "uygar" Batılı güçlere karşı verilen bağımsızlık mücadelelerine, Marksist rejimlerin baskıcı politikalarına sahne olmuştur. Bütün bu yaşananlar modernliği yücelten Batı'nın ilerlemeci anlayışına, hümanist dünya görüşüne, evrensel anlatılarına karşı eleştirel bir söylemin geliştirilmesine neden olmuştur (Cevizci, 2021:668). Söz konusu üç düşünürün de eserlerinde modernlik eleştirisi barındıran bir söylem geliştirmeleri, birçok kişi tarafından postmodernist düşünür ya da postmodernizm yanlısı olarak değerlendirilmelerine neden olmuştur. Bu çalışma postmodernizm ile ilişkilendirilen Foucault, Lyotard ve Baudrillard'ın eserlerindeki postmodernist söylemi açığa çıkarma amacındadır. Bu söylemi açığa çıkarmak için düşünürlerin eserleri başta olmak üzere çalışmamızın konusu ile ilgili kitap ve makaleler de gözden geçirilmiştir. Söz konusu kaynaklar taranarak hazırlanan bu çalışma, üç Fransız sosyoloğun eserlerindeki postmodernist söylemleri ile sınırlandırılmış bir kapsama sahiptir. Çalışmamız, modernliğe, postmodernliğe, Batı'nın ilerlemeci anlayışına, Fransız aydınlarının postmodernist söylemin gelişimine katkılarına olan ilgiyi canlı tutacağı için önem arz etmektedir.

1. Jean F. Lyotard

Postmodern eğilimlerin sosyal bilimlerde ortaya çıkışı 1980’li yılları bulmaktadır. Bu konuda ilk denebilecek çalışma Jean-François Lyotard’ın “Postmodern Durum” adlı çalışmasıdır. Lyotard’ın bu çalışmadaki temel hipotezi, toplumların post-endüstriyel, kültürlerin postmodern çağa girerken bilginin de statüsünün değiştiğidir. Ona göre, değişim sürecinin başlangıcı 1950’li yılların sonlarıdır ki bu tarih savaş sonrası Avrupa’nın da kendini yeniden inşa sürecinin sonuna denk gelmektedir (Liyotard, 2019:11). Ona göre, bu süreçle birlikte yaşanan teknolojik dönüşümler bilgi işlem makinelerinin çoğalmasını sağlamış, bu da ulaşım ve iletişim araçlarını etkilediği kadar bilginin dolaşımını da etkilemiştir. Bilginin dolaşımı kadar mahiyeti de bu süreçten etkilenmiştir. Bilgi işlem makinelerinin diline çevrilebilirlik bilginin ayıklanmasına ve önemine dikkat çekmiştir. Bu durum bilişimin hakimiyetini tesis etmesine, bilgi sayılabilecek söylemlerle ilgili yeni kuralların oluşturulmasına olanak tanımıştır. Bilgi artık eskiden olduğu gibi bireysel inşa için amaç edinmemekte, satılmak için üretilmekte ve yeni üretimlerde değerlendirilmek için kullanılmaktadır. İçinde bulunduğumuz postmodern çağda bilginin üretim sürecindeki etkisi gelişmiş ulus devletlerin ekonomik ilişkilerinde temel bir belirleyici olmuştur. Devletlerin daha önceki toprak ve hammadde mücadelesi gibi gelecekte de bilgiye hâkim olma mücadelesi vereceğini söylemek abartılmış olmaz. Ancak bilginin artan öneminin farkında olan küresel şirketler, ulus devletlerin bilgi üzerindeki kontrolünü tehlikeye atmaktadır. Bu da göstermektedir ki bilginin mahiyetinin dönüşümü, devleti küresel sermaye dolaşımı ile ilişkilerini gözden geçirmeye zorlayacaktır (2019:12-17).

Lyotard’ın çalışmasında bilginin meşrulaştırılması temel problemdir. Ona göre, modernlik süreci boyunca bilginin en önemli formu olan bilim, dinî ve dünyevi inanç ve söylemler gibi yerel bilgi türlerine yönelen insanlar için meşruiyetini kaybetmiştir. Bilimsel bilginin meşruiyet sorunu yaşaması postmodern toplumun bir belirtisiydi (Giddens ve Sutton, 2016:34). Lyotard’a göre, modernliğin en önemli niteliği bilim, sanat ve felsefe gibi alanlarda gelişimin, yeniliğin ve ilerlemenin anlatısı olmasıdır. Modernlik bu yönüyle toplumu da bilimsel ve teknolojik değişim ve yeniliklere açık ilerici bir yönelişe sürükler. Bu ilerici motivasyonu sağlayan, kendisiyle her şeyin temellendirildiği, meşrulaştırıldığı üst ilkeler ve ideler olan modernliğin “büyük anlatı”larıdır. Büyük anlatılar ise, evrensellik, mutluluk, adalet, eşitlik, özgürlük gibi ideleri, hedefleri olan spekülâtif ve özgürlük anlatılarıdır. Spekülâtif anlatılar, Hegel felsefesindeki tin, diyalektik ve ilerleme anlatılarıyla temellenen felsefi bir sistem ile dünyanın anlaşılabilmesine ve yorumlanmasına olanak sağlar. Üç aşamalı bu sistem ile mutluluk hedefini güden bilginin durmaksızın ilerlemesi amaçlanır. Özgürlük anlatısı ise, edilgen, pasif, bağımlı bireyi bilginin yardımıyla özgürleştirecekti. Aydınlanma ve Marksizim özgürlük anlatıları sayılabilir ve bunların ortak amacı, insanın naslardan, mistisizmden, sömürü ve acıdan kurtarılarak aydınlatılması ve özgürleştirilmesidir (Kılıç, 2018:111-112).

Modernliğin yirminci yüzyıldaki emsali görülmemiş negatif sonuçları bilime, bilimsel bilgiyi esas alan üst anlatılara, ilerleme fikrine olan inanç ve güveni sarsmıştır. Dolayısıyla bunlara yönelik meşrulaştırma problemi ortaya çıkmıştır. Lyotard, bu süreçte yaşananları şöyle ifade eder:

“Çağdaş toplum ve kültürde, sanayi-sonrası postmodern kültürde, bilginin meşrulaştırılması sorunu artık başka terimlerle ortaya konuyor. Büyük anlatı, kendisine yüklenen birleştirme tarzı ne olursa olsun, yani ister spekülâtif anlatı ister özgürleşme anlatısı söz konusu olsun, artık inanırlılığını yitirmiştir.” (Lyotard, 2019:74)

Ona göre, büyük anlatıların postmodern kültürde geçerliliğini yitirmesi, toplumda farklılıkları artan dil oyunlarının evrensellik, güvenilirlik, kesinlik, özgürlük vaatlerinde bulunan tek bir büyük anlatıya bağlanamayacak nicelikte ve farklılıkta olmasına bağlanabilir. Meydana gelen bu gelişmeler tarihin anlamının ve yorumunun da postmodern düşünce açısından tekrar gözden geçirilmesine sebep olmuştur. Nitekim büyük anlatılar ve kahramanlar çağı sona erdiğinden tarihi ve bireyi üst anlatılara göre ele almak mümkün değildir. Gelineen noktada tüm bireyler kendi anlatısının ve hikâyesinin oluşturucusu ve kahramanıdır (Kılıç, 2018:114). Lyotard, modernliğin siyasal büyük projeleri ile totaliterlik arasında yakın bir bağ olduğuna inanır. Ona göre, totaliterlik modernizmin birlik ve düzen isteğinin siyasi ifadesidir. Lyotard için postmodernizmin siyasal söylemleri (söylemler kuşkucudur), modern devlet ve ideolojilerin ortaya çıkmasına katkı sağlayan büyük projelere ve politik programlara karşıdır (Cevizci, 1999:556).

Postmodernizme yönelik bu olumlu yaklaşımına rağmen Lyotard, postmodern dünyanın yönetici ve karar mercilerinin toplumu bir makine ya da birlikli bir sistem olarak gören yeni bir üst anlatı benimsediklerini ifade eder. Her geçen gün gücü ve etkinliği artan bu üst anlatıya göre, bilgi ölçümlenebilir, niceliksel ve mekanik olarak tasarlanabilir. Söz konusu üst anlatıyı benimseyen karar mercilerinin tüm toplumsal meseleleri girdi-çıkı analizleriyle ele aldıklarını ileri süren Lyotard, mekanik enformasyonun yaşamın tüm yönlerini kuşatma eğilimi sergileyen bir sosyal bilinç oluşturma tehlikesine işaret eder. Tam da bu noktadan hareketle Lyotard, postmodern düşünüş biçimiyle ilgili fikir ve tartışmaları bireyleri bilgisayar endekslî ve hesap odaklı teknolojik düşünmenin baskısından kurtarmanın bir çabası olarak görür. Bu açıdan o, bir taraftan postmodern bir dünyanın betimlemesini yaparken beriki taraftan yeni dünya düzeninde varlığını bir şekilde devam ettiren modernist zihniyetin baskıcı yönlerini aşmayı önceleyen normatif bir dil kullanır. Bu da göstermektedir ki, onun için postmodern dönem hem totaliter hem de özgürleşme eğilimleri içeren bir çağdır (Cevizci, 2021:673).

Lyotard'ın yöntem olarak kullandığı “dil oyunları”, modernizm tarihi boyunca ortaya çıkan siyasal, felsefi, kültürel tüm üst anlatılara karşı çözüm sunmaktadır. “Dil oyunları, tek bir üst anlatıya bağlı olarak gerçekleşen modernite ve bilimsel bilginin üstünlüğüne dayalı özdeş, totaliter üst anlatıların farklı ifade biçimleriyle (saptayıcı, yaptırım, performatif, sorgulayıcı vb.) bozulmasıdır.” (Kılıç, 2018:117-118). Dil oyunları, bilimin norm koyma oyunu dışındadır ve bilim tarafından meşrulaştırılmaz. Çünkü dil oyunları sosyal bağı kuran, çok sayıda çeşitlilikte olan, bilimin indirgemeceri dışında bulunan niteliklere sahiptirler. Birden çok dil oyunu arasında kalan özne de erimiş, parçalanmış gibi görünür (Lyotard, 2019:78). Lyotard, Wittgenstein'dan hareketle dil oyunlarını modernliğin homojen, tek sesli yapılarına karşı postmodernliğin heterojen, çok sesli parçalarını öne çıkarmak için bir araç olarak kullanmıştır.

2. Michel Foucault

Michel Foucault, kendisini her ne kadar postmodern söylemlerin savunucusu olarak takdim etmese de onun bilgi, iktidar, gözetim, hakikat ve tahakküm gibi konularda ileri sürdüğü görüşler modernite eleştirisi çerçevesinde değerlendirilebilir. Moderniteye eleştirel yaklaşması elbette ki onun postmodern düşüncelere katkı sağladığı konusunda yeterli kanıt sunmaz bize. Onun asıl belirleyici ve özgün yanı yukarıda belirttiğimiz konulara yaklaşım tarzıdır. “Foucault, modern dönemin arkeolojik ve epistemolojik geçmişine iner ve burada modern tarihin oluşumunda bilinmeyişi ya da unutulmuş gün yüzüne çıkararak modern sürecin farklı bir okumasını geliştirir.”(-Şimşek, 2016:118). Foucault, modern dönemin okumasını geliştirirken modernliğin bütünlükçü, nesnel ve rasyonel yaklaşımlarına karşı bir anlayış benimser. Bundan hareketle onun, yapısalcı dünya okumalarına da mesafeli bir tavır aldığı ifade edilebilir. Bu konuda Foucault, yöntembilim açısından yapısalcılardan farklı bir yol benimsediğini şu şekilde belirtir:

“Yine bu anlamda ben yapısalcı hiç değilim; çünkü ellili, altmışlı yılların yapısalcılarının hedefi esas olarak, evrensel olarak geçerli olmasa bile, en azından bir dizi farklı nesne için –dil, edebi söylemler, mitik anlatılar, ikonografi, mimari....- genel olarak geçerli olan bir yöntem tanımlamaktı. Benim sorunum kesinlikle bu değildir: Bir tür katmanı ortaya çıkarmaya çalışıyorum, modern teknisyenlerin deyişle arayüzleri, bilgi ile iktidarın, hakikat ile iktidarın arayüzlerini. İşte, benim sorunum budur.” (Foucault, 2012:173).

Foucault, kendisini postyapısalcı olarak da görmez. Ancak meseleleri ele alış tarzı postyapısalcı düşünceye göndermede bulunur. Bunun en önemli göstergesi merkezi, kapsamlı, tekçi anlatım tarzlarının Foucault tarafından tercih edilmemesidir. Bu duruma onun rasyonelleşme ve iktidar konularındaki fikirleri örnek olarak verilebilir. Foucault’ya göre, rasyonelleşme ile siyasal iktidarın aşırılıkları arasındaki ilişki yadsınamaz. Ancak bu ilişkiden yola çıkarak, Frankfurt Okulu’nun temsilcilerinin yaptığı gibi Aydınlanma’nın ürünü olan rasyonalizmi sorgulamanın ve yargılamanın bir sonuç vermeyeceği muhakkaktır. Ona göre, toplumun ya da kültürün rasyonelleşmesini bütünsel olarak okumak yerine, rasyonelleşme sürecini delilik, hastalık, ölüm, suç ve cinsellik gibi farklı alanlar üzerinden analiz etmek daha akılcı sayılabilir (Foucault, 2014:60). Yine iktidar ilişkileri konusundaki fikirleri de bu minvalde değerlendirilebilir. Ona göre, iktidardan söz edildiğinde çoğu kişinin aklına gelen hâkim bir siyasi yapı, hükümet ya da sosyal sınıf karşılıkları doğru değildir. Ona göre, iktidar ya da iktidar ilişkileri daha spesifik, yönlendirmeye açık, değişken insan ilişkileri (kurumsal, ekonomik, duygusal vb.) ile ilgilidir (2014:235).

Foucault’nun modernliğe yönelik eleştirileri bilgi iktidar ilişkisi çerçevesinde incelenebilir. Foucault’nun toplumsal yaşamda birçok iktidar ilişkisinin olduğu fikrini savunduğunu daha önce belirtmiştik. Ona göre, iktidar ne bireysel ve kolektif iradelerden ne de çıkar ilişkilerinden ortaya çıkar. İktidar daha ziyade, karmaşık bir alan oluşturan birçok iktidarın sorun ve etkilerinden yola çıkarak oluşur (Foucault, 2012:111). İktidar ilişkilerinin gerekliliğini inkâr etmeyen Foucault, kurumsal olarak ortaya çıkan iktidar anlayışından rahatsızlık duyar. Çünkü bu iktidar ilişkisi özgürlüğü

sınırlar ve bireyleri manipüle etmektedir. Ona göre, sosyal pratikler yoluyla oluşturulan bu iktidar türü, bilgi ile yakın ilişki içindedir. İktidarı elinde tutanlar iktidarın devamlılığı için bilgiyi kontrol eder ve başkalarının yönlendirilmesi için bilgiden faydalanır. İktidar ve bilgi arasındaki bu bağ modern devletin uygulamalarında görülebilir. Nitekim modern ulus devlet kendisine tabi olan bireyleri, grupları kontrol altında tutmak, disipline etmek için bilgiye dayalı yeni söylem biçimleri geliştirir (Cevizci, 2009:740). Foucault, “Deliliğin Tarihi” adlı ilk kitabından itibaren bilginin, iktidarın kurumsal amaçları olan gözetim, ceza, kapatılma, disiplin için kullanıldığını savunmuştur. Bilginin araçsallaştırılmasına verilebilecek en iyi örneklerden birisi modern psikiyatri kliniğinin 19. yüzyıldaki doğuşudur. Foucault’ya göre, delilik 16. yüzyıldan itibaren bir akıl hastalığı olarak görülmeye başlandı. Ayrıca delilerin sosyal hayat akışından uzak tutulması, tecrid edilmesi fikri de yaygınlaşmaya başlanmıştı. Nihayetinde delilere özgü bir kapatılma sistemi ortaya çıktı ve bu sistem içinde psikiyatri klinikleri doğdu (Foucault, 2014:151). Foucault, iktidar ve beden arasında da yakın bir ilişki olduğunu ve bilgiden bu doğrultuda faydalandığını ileri sürer. Ona göre, bedenler iktidar tarafından gözetim mekanizmalarının içine atılarak kontrol altına alınmış olur. Kontrol altına alınmış bedenler toplumsal alanda, toplumsalın bir ürünü olarak biçimlendirilir. Bu da iktidarın beden ile ilişkisinin doğal ya da normal karşılanmasına sebep olur. Bedenlerin kontrol altında tutulduğu hastane, okul, hapisane gibi toplumsal alanlar, onların ıslah edilmesi, iyileştirilmesi, düzeltilmesi için bilgi ve söylemler vasıtasıyla iktidarın parçaları haline gelirler (Yurdakul, 2020:20).

Foucault için gözetim sistemlerinin belki de en önemlisi hapisanelerdir. Bugün bildiğimiz kapatma, ıslah etme, disipline etme gibi hapisane uygulamaları modern dönemle birlikte yürürlüğe konulmuştur. Foucault’ya göre, eski cezalandırma yöntemleri (işkençe, halkın şahit olduğu idam vb.) 19. yüzyılda sorgulanır hale gelmiş ve hapsedme cezası uygulamaya konmuştur. Hapsedmeyi modern dönem disiplin anlayışı çerçevesinde tartışan Foucault, cezanın bilgi ve iktidar ilişkisi bağlamında ilkçağdan modern döneme kadar geçirdiği değişimi açığa çıkarmıştır. Yeni cezalandırma fiziksel acıdan psikolojik acıya ve özgürlük yitimine kaymış, ıslah etme intikam ve caydırmanın yerini almıştır. Dahası yargılamada bile salt işlenen suç değil suçun ardındaki güdüler de göz önünde bulundurulmuştur. Ceza konusunda yaşanan değişimler devlet hizmetinde çalışan mesleki bilgiye sahip uzmanlar topluluğunun ortaya çıkmasıyla sonuçlanmıştır (Cevizci, 2009:134).

Foucault’nun hapisanelerle ilgili üzerinde durduğu bir diğer konu ise “gözetim”-dir. Bu konuda Bentham’ın hapisane mimarisini (ortasında bir gözetleme kulesi bulunan halka şeklinde ve yan yana hücreleri olan bina tasarımı) anlatan “paniptikon” kavramından faydalanır. Foucault, tek bir kişinin birçok kişiyi gözetleyebileceği ve her daim gözetim altında tutabileceği paniptikon modelinin ilk örneklerine klinik tıbbın kökenleriyle ilgili araştırmalarında denk geldiğini belirtmektedir. Ona göre, yeni hastane mimarisinde bedenlerin, bireylerin ve şeylerin merkezi bir bakış için görünür olmaları elzem bir yönetici ilke haline gelmiştir. Foucault, daha sonra ceza muhakeme usulü sorunlarıyla ilgili inceleme yaparken, yeniden düzenlenen hapisane projelerinin tamamında Bentham’ın gözetim temasının kullanıldığını fark eder. Foucault’ya göre, Bentham’ın paniptikon modeli gözetim sorunlarını çözmeye uygun bir iktidar teknolojisidir. Görünürlük ilkesini önceleyen paniptikon modeli, 18. yüzyıldan

itibaren haphane dışında, hastane, okul, fabrika gibi farklı alanlarda mimari bir fiğür olarak kullanılmaya başlandı. Böylece modern toplum gittikçe gözetim toplumlara dönüşmüş oldu (Foucault, 2012:85-87).

Foucault'ya göre, modernizmin dönüştürdüğü kavramlardan biri de “özne”dir. Modernist akıl, Tanrı'nın yerine insanı dünyevi yaşamın merkezinde konumlandırarak özne haline getirmiştir. Foucault ise, özneyi bilgi ve iktidarın ortasında bulunan bir kavram olarak görmesiyle yeni bir tartışma başlatmıştır. Ona göre, özne istek ve tercihlerini kendi iradesi ile belirliyor gibi görünse de temel belirleyici güç iktidar olmaktadır. Toplumsal alanda bilgi ve iktidar tarafından şekillenen özne, iktidar sisteminin bir parçası haline gelir. Bu durum ise, öznenin iktidarın toplumsal alandaki uygulamalarını normal karşılamasına neden olmaktadır (Yurdakul, 2020:18-19). Foucault'ya göre, modern iktidar, bireyi kategorize ederek, onun bireyselliğini belirleyerek, kimliğine bağlayarak, ona herkesin aşına olduğu bir hakikat yasası dayatarak onu özne yapan bir iktidar biçimidir. O, özne sözcüğünün iki anlama (denetim ve bağımlılık ile başkasına tabi olan, vicdan ve öz bilgi vasıtasıyla bireysel kimliğine bağlanmış olan) sahip olduğunu ve her iki anlamın da hakimiyet ve tabiiyet isteyen iktidar türünü telkin ettiğini ileri sürer (Foucault, 2014:63). Foucault, hem bireyselleştiren hem de bütünselleştiren modern iktidarın etkisinden kurtulmanın reçetesini de sunmaktadır. Ona göre, yapılacak şey ne olduğumuzu keşfetmek değildir, önemli olan olduğumuz şeyi reddetmek ve ne olabileceğimizi hayal etmektir. Dahası bugünün siyasi, etik, sosyal ve felsefi problemi bireyi devletten ve devletle ilişkili olan bireyselleşme türünden kurtarmak olmalı. Hepimiz asırlardır dayatılan bu tür bireyselliği reddedip yeni öznellik biçimlerine geçerlilik kazandırmak zorundayız (2014:68). Sonuç olarak Foucault, bilgi-iktidar bağlamında ele aldığı birçok konuyu tartışırken bütünsel ve genel geçer söylem, yöntem ve yaklaşımlardan kaçınmış, daha spesifik ve çoğulcu bir yaklaşım benimsemiştir. Bu açıdan bakıldığında Foucault'nun yapısalcılığın çizdiği sınırları ihlal ettiği, modernliğin genelleyici ve evrensel teorik bakış açılarından kendini soyutladığı, modernist söylem ve savlara eleştirel bir tavır aldığı ve böylece postmodern düşüncenin gelişiminde etkili olduğu ileri sürülebilir (Yurdakul, 2020:28).

3. Jean Baudrillard

Baudrillard, kendisini postmodernist bir düşünür olarak görmese de onun fikirleri, kavramları ve zamanın ruhunu açıklama ve yorumlama yaklaşımları ile postmodern düşünce çerçevesinde değerlendirilmiştir. Eserlerinde ele aldığı temel kavramlar; tüketim, ayartma, simülasyon, şeyleşme, reklam, kültür, moda, imaj, medya vb. şeklinde sıralanabilir. Baudrillard, Marksist söylemlerden hareketle bu kavramları tartışmış, ileri kapitalist (sanayi sonrası) toplumu farklı bir bakış açısıyla anlamaya çalışmıştır. Ona göre, kapitalizmin yeni bir aşaması olan ileri kapitalist toplum bir “tüketim toplumu”dur (Kale, 2009:424). Baudrillard'a göre, tüketim toplumuna geçiş yapan insanın yaşamında aşırı tüketim ve bolluk başat faktörlerdir. Böyle bir yaşamda bir zamanlar başka insanlar tarafından kuşatılmış olan bireyler nesnelere tarafından kuşatılmıştır. Artık bireyler eskilerin alışveriş alışkanlıklarını devam ettirmiyor, daha çok reklamlar ve kitle iletişim araçlarıyla albenisi artırılan mal ve iletileri edinmeyi, onlara güdümlü bir yaşam biçimi geliştirmeyi talep ediyorlar. Talebin devamlılığını sağlayan en

önemli şey nesnelerin eski zamanlardaki dayanıklılık formülünün geçersizleştirilmesi ve biteviye üretilmeleridir (Baudrillard, 2019:15-17).

Baudrillard'a göre, nesnelerin durmaksızın üretilmelerinin bir yönü bollukla ilgili iken diğer yönü savurganlıkla ilişkilidir. Nitekim o, zengin toplumların bolluklarının savurganlıklarıyla yakın ilişkide olduğunu, böyle toplumların uygarlığını "çöp sepeti uygarlığı" olarak tarif etmektedir. Baudrillard, tüketim toplumundaki savurganlığın işlevselliğini, "Bana fırlatıp attığın şeyi söyle, sana kim olduğunu söyleyeyim!" sözü ile dile getirmektedir (2019:40). Ona göre, savurganlığın işlevselliği, bolluğun gereken fazla olmasına ve bir değere dönüşmesine bağlıdır. Bolluğun değere dönüşmesinde Baudrillard'ın deyişiyle "tüketim kahramanları"nın payı büyüktür. Bir zamanlar keşfeden, öncülük yapan, icat yapan üretim kahramanlarının örnek hayatlarının yerine spor, sanat, sinema, oyun yıldızı gibi tüketim kahramanlarının savurganlık boyutundaki ölçüsüzce harcamaya endeksli hayatları kitle iletişim araçları ile topluma sunulur. Böylece tüketim nesnelere "kullan-at" boyutuna indirgenir ve tüketim nesnelere modası geçmiş, gelip geçici, kırılabilir gibi nitelikleri ekonomik işleyişle bağlantılı hale getirilir. Böyle bir ortamda ürünlerin değerini kullanım süresi değil hızlı yok oluşları belirler. Yenilenmenin ve modanın sesi olan reklam, ürünlerin zaman/değerini azaltır. Bu ise, tüketim toplumunun temel amaçlarından birisidir. Çünkü tüketim toplumu varlığını sürdürmek için nesnelerin yok edilmesine ihtiyaç duyar (2019:44-47).

Tüketim toplumunda kültüre egemen olan özneler değil nesnelere dir. Nesnelere bir sınıflandırma sistemi oluşturarak bireylerin davranış ve tutumlarının yapılanmasında etkilidirler (Dikmen, 2018:66-67). Birçok nesne yakınlığı olduğu diğer nesnelere gönderme yaparak tüketicilerin ilgisini çeker. Örneğin bir buzdolabı, markanın diğer beyaz eşya türlerinin ve farklı nitelik ve işleve sahip elektronik ürünlerinin önemini simgeler. Tüketim toplumunun bir diğer özelliği ise tüketimin bir yaşama modu haline gelmesidir. Nesnelere anlamsal boyutlarının silikleştiği bir ortamda bireyler anlam çağrışımları ile vakit kaybetmeden gördükleri nesnelere bir kimlik boyutu yüklemekte ve bireysel kimliği kendi başına yakalama gayretine girmektedirler (Kale, 2009:424). Bireylerin yalnızlaştırıldığı böyle toplumlarda tüketim, ahlaki, zoraki ve kurumsal nitelikleri olan toplumsal bir davranıştır. Tüketim grup bütünleşmesi ve toplumsal denetim işlevleri ile bir toplumsal değerler sistemidir. Toplumsal bir değer olarak görülen tüketim, sosyalleşme süreçleri ile bireylere aşılatılır; tüketim toplumunun toplumsallaşma biçimleri değişen ekonomik sisteme göre yeniden yapılandırılır (Baudrillard, 2019:95). Daha önce Marksist söylemler aracılığıyla üretim üzerinden okunan kapitalist toplum düzeni yerini tüketimi bireylere dayatan ileri kapitalist, post-kapitalist ya da sanayi sonrası topluma bırakmıştır.

Baudrillard'ın öne sürdüğü önemli kavramlardan biri de "simülasyon"dur. Ona göre, "Bir köken ya da bir gerçeklikten yoksun gerçeğin modeller aracılığıyla türetilmesine hipergerçek yani simülasyon denilmektedir." (Baudrillard, 2022:16). Baudrillard, simülasyon kuramı ile simüle edilmiş postmodern bir evrenin varlığından bahseder. Bu evrende simüle edilmiş şeyler simülakra dönüşerek gerçeğin perdelenmesine ve anlamın uçucu hale gelmesine neden olmaktadır (Okuyan ve Taslaman, 2018:29). Simülakr, orijinali bulunmayan bir kopyanın kopyasıdır (Cevizci, 1999:775). Hem simülasyon hem de simülakr gerçeğin kopyası değildir. Zira kopyanın göndermede bulunduğu herhangi bir şeyin gerçekliğinden bahsedilebilirken, simülasyon ve simülakrın

işaret ettiği şeylerin gerçekliğinden bahsedilemez (Koyuncu ve Günerigök, 2019:38). Beşeri hayattaki bilindik gerçekliğin ölümünü ilan eden Baudrillard, gerçekliğin minyatürleştirilmiş hücreler, matrisler, bellekler ve konut modelleri aracılığıyla sonsuz sayıda türetilbildiği hipergerçek bir evren vurgusunu öne çıkarır, Bu evrende şeylerin kendisi değil, onların yerine göstergeleri konulmuştur. Simüle edilmiş uzamda her şey ve her süreç işlemsel bir görünüme sahip olmuştur. Böyle bir uzamın gerçekle olduğu kadar hakikatle de ilişkisi kalmaz (Baudrillard, 2022:17). Söz konusu uzam, yapay ve kurgusal olmasıyla gerçeklikten; model, gösterge ve imgeler aracılığıyla üretilmiş doğrulara işaret etmesiyle hakikatten uzaklaşmaktadır. Simülasyonun hakikatin yerini aldığı bu yeni dünya düzeninde, eğlence, iletişim ve bilgi teknolojileri bireylere günlük hayatın sıradan deneyimlerinden daha etkili ve çok yönlü deneyimler yaşatmaktadır. Bu durum gerçek olanlardan daha gerçekçi hale getirilen eğlence parklarının, Disneyland'lerin, TV sporlarının, medyanın gerçeklik simülasyonlarının hipergerçek deneyimleri vasıtasıyla yaşanmaktadır (Cevizci, 2021:677).

Baudrillard, özellikle televizyonun unutturma, kaybettirme, uyutma gibi etkilerinden hareketle simülakr düşüncesine işaret ederek şeylerin her gün izlediğimiz ekranda yaşadığını ve bu durumdan kaçışın imkânsız olduğunu söyler. Televizyon, sinema ve diğer kitle iletişim araçları hipergerçek zaman diliminde manipüle etme işlevi göyerek anlamın bağlamından koparılmasına yol açmaktadır. Böylece kitlelerin anlamla hiçbir ilişkisi kalmaz, onlar için her tarafta bolca karşılaşılan görüntüler, nesnelere ve imajlar önemli hale gelir (Dikmen, 2018:68-74). Ona göre, dünyada yaşanan her şey televizyon ve haber düzeyinde kalmaktadır. Olan biten olay ve durumların sahip oldukları etkileme gücünü pasif hale getiren televizyon, gerçeklik ile bağlantımızı koparan günlük yaşantının bir modelidir (Baudrillard, 2022:86). Elbette ki gösterge ve imajlar farklı işlevlere de sahiptir. Onlar toplumsal ilişki ve iktidarı bir çatı altında toplayarak toplumun bu dönüşümden etkilenmesine olanak tanır. Bu açıdan simülakr gruplarına sanal imajlar dışında formasyon, eğitim-öğretim, örgütlenme cihazları da eklenebilir (Okuyan ve Taslaman, 2018:31). Baudrillard, bu duruma iktidar üzerinden örnek verir. İktidar uzun zamandan beri kendisine benzeyen göstergeler üretmektedir. Kendisi değil göstergeleri ortada dolanan iktidar, farklı bir algının oluşumunu tetikler. Bu algı, göstergelere kolektif bir talep oluşturarak ve iktidar özlemini körükleyerek kutsal bir ittifak oluşturmayı hedeflemektedir. (Baudrillard, 2022:47). Sonuç olarak Baudrillard'ın üzerinde kafa yorduğu toplum tipi, kendine has teknolojisi, metalaştırılmış kültürel unsurları, göstergeleri ve imajları tarafından belirlenmiştir. Bu toplum, modernliğin sınıfsal, üretken, çalışmaya zorlayan, kolektif eylemleri önceleyen toplumlarından kesin bir kopuşu temsil etmektedir.

Sonuç

Batı'da 20. yüzyılın ikinci yarısından sonra başlayan sosyal, ekonomik ve kültürel değişimlerin anlatısı olarak bilinen postmodernist düşünce, modernliğin ürünü olan tüm anlatı, yaklaşım, uygulama ve politikalara karşı bir söylem içermektedir. Postmodernist söylem özü itibarıyla, çoğulculuğu, bireyselliği, yerelliği ve müphemliği ön plana çıkararak moderniteye yönelik eleştirel bir tavır geliştirir. Bu eleştirel tavır birçok sosyal bilimcide görmek mümkündür. Ancak bu konuda en çok öne çıkarılan düşünürler Jean F. Lyotard, Michel Foucault ve Jean Baudrillard'dır. Bu düşünürlerin postmodernist olarak görülmesi tartışılrsa da eserlerindeki modernite eleştirisi ile postmodernist söylemin gelişimine ön ayak olmuşlardır.

Lyotard, İkinci Dünya Savaşı sonrasında Avrupa'da yaşanan yeniden inşa süreciyle birlikte enformasyon teknolojilerindeki değişimin bilginin dolaşım hızını, statüsünü ve mahiyetini etkilediğini ifade eder. Bilgi, iletişim, ulaşım ve üretim gibi birçok alanda satılmak için üretilebilir hale gelmiştir. Bilginin işlevsel niteliği ulus devletleri küresel sermaye ile ilişkilerini gözden geçirmeye zorlamıştır. Lyotard, bilimsel bilginin modernlik süreci boyunca her zaman önem arz ettiğini ifade eder. Modernlik, evrensellik, ilerlemecilik, kesinlik, hakikat gibi değerlere yaslanan büyük anlatıları ve projeleri bilimsel bilgi ile meşrulaştırmıştır. Ancak bilgi vasıtasıyla yüceltilen büyük anlatılar ve projeler özlerinde totaliter eğilimler barındırmaktadırlar. Postmodern dönemde bilginin meşruiyet krizi yaşaması büyük anlatıların ve projelerin önemini kaybetmesine neden olmuştur. Yine de Lyotard, totaliter eğilim tehlikesinin postmodern dönemde de yaşanma ihtimalinin olduğunu belirtir. Zira enformasyon odaklı toplum tipi algısı gün geçtikçe yaygınlaşmaktadır. Bu tehlikeyi aşmanın yolu ise, bireylerin postmodernist düşünüş biçimini benimsemeleridir. Bu açıdan Lyotard için postmodern dönem, hem baskıcı hem de özgürlükçü eğilimler içermektedir.

Foucault, bilgi ve iktidar ilişkisinden hareketle modernite değerlendirmesi yapar. İktidar, elinde tuttuğu bilgiden faydalanarak rasyonel, öngörülebilir ve hesaplı kararlar verir, uygulamalar başlatır. Bu sayede birey ve gruplar yönlendirilebilir ve kontrol altında tutulabilir. Araçsal hale getirilen modern bilgi ve birikim sayesinde bireyler gözetim, ceza, kapatma gibi uygulamalara tabi tutulurlar. Böylece iktidarın kurumsal amaçları gerçekleşmiş olur. Kurumsal amaçlar doğrultusunda şekillenen özne, bilgi ve iktidar ortasında bir yerde bulunur. Özne, ne sahip olduğu bireyselliği ve kimliği ne de benimsediği hakikat yarasını özgür tercihleri sonucu edinmiştir. İktidarın özneye yönelik bu dayatmacılığına rağmen Foucault, yine de öznenin hareketle bir imkân peşine düşer. Ona göre, bireyler dayatılan bireyselliği reddederek ne olabileceklerini hayal etmeli ve yeni tür özerklik arayışlarına girişmelidir. Bu açıdan Foucault, modernliğin genelgeçer, rasyonel, tekçi söylem ve pratiklerine karşı çoğulculuğu ve özerkliği vurgulayarak postmodernist söyleme katkıda bulunmuştur.

Baudrillard, modern Batı toplumlarının kapitalizmin yeni bir aşaması olan ileri kapitalist aşamada olduklarını ileri sürer. Bu aşamadaki toplumlarda temel motivasyon kaynağı tüketimdir. Tüketim adeta bir yaşam modu haline gelmiştir. Bu yaşam modunu canlı tutan şey malların, nesnelere ve göstergelerin cazibesini artıran kitle iletişim araçları ve reklamlardır. Dayanıklılığın ve uzun vadenin önemini yitirdiği tüketim toplumunda savurganlık bir değer haline gelmiştir. Kültürü biçimlendiren

tüketim, bireylerin tutum ve davranışlarını etkileyerek sosyal denetimin ve bütünleşmenin önemli bir aracı olmaktadır. Tüketimin hâkim olduğu ileri kapitalist toplumlarda her şey simüle edilmiştir ve simüle edilmiş şeyler gerçeğin perdelenmesine ve anlamın yitirilmesine neden olmuştur. Şeylerin kendisinin yerine göstergelerinin konulduğu hipergerçek bir evrende yaşadığımızı iddia eden Baudrillard, gerçeğin ölümünü ilan eder. Baudrillard'ın hipergerçek deneyimlerin yaşandığı çağa yönelik eleştirel yaklaşımı postmodernist söylem çerçevesinde değerlendirilebilir.

Lyotard, Foucault ve Baudrillard farklı bakış açıları geliştirerek modernliğe ve Batı modernliğinin geldiği aşamaya yönelik eleştirel bir söylem ortaya koymuşlardır. Üç düşünürün görüşlerinin toplamını postmodernist söylem açısından ele alırsak şunu söyleyebiliriz: Modern toplumların güç ve iktidar sahipleri gözetim, denetim, ayartma, tüketim gibi farklı amaçları gerçekleştirmek için bilim ve teknolojinin tüm olanaklarından faydalanırlar.

Kaynakça

- Baudrillard, J. (2019), *Tüketim Toplumu-Söylenceleri/Yapıları*, (Çev. N. Tutar ve F. Keskin), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Baudrillard, J. (2022), *Simülakrlar ve Simülasyon*, (Çev. O. Adanır), Ankara: Doğu Batı Yayınları
- Cevizci, A. (1999), *Felsefe Sözlüğü*, İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Cevizci, A. (2009), *Felsefe Tarihi*, Bursa: Say Yayınları.
- Cevizci, A. (2021), *Felsefenin Kısa Tarihi*, İstanbul: Say Yayınları.
- Dikmen, M. (2018), “*Felsefi Yakınlıklar: Theodor W. Adorno ve Jean Baudrillard Arasındaki Yakınlıklara Dair*”, Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, V,1: 63-76.
- Foucault, M. (2012), *İktidarın Gözü*, (Çev. I. Ergüden), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Foucault, M. (2014), *Özne ve İktidar*, (Çev. I. Ergüden ve O. Akinhay), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Giddens, A. ve Sutton, Philip W., (2016), *Sosyolojide Temel Kavramlar*, (Çev. A. Esgin), Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Kale, N. (2009), *Felsefiyat*, Ankara: Pegem Akademi Yayınevi.
- Kirman, M. A. (2016), *Din Sosyolojisi Sözlüğü*, Adana: Karahan Kitabevi.
- Kılıç, S.(2015), “*Lyotard: Fark ve Çokluğun Anlatısı Postmodernite*”, Temaşa Er-ciyes Üniversitesi Felsefe Bölümü Dergisi, III, 3: 106-137.
- Lyotard, J. F. (2019), *Postmodern Durum*, (Çev. İ. Birkan), Ankara: Bilgesu Yayıncılık.
- Okuyan, H. ve Taslaman, C. (2018), “*Jean Baudrillard'ın Simülasyon Kuramında Ayartma Kavramı*”, Uluslararası Din ve Felsefe Araştırmaları Dergisi, I,1: 29-45.
- Şimşek, M.E., (2016), *Modernite, Postmodernite ve Bauman*, İstanbul: Belge Yayınları.
- Yurdakul, H. (2020), “*Michel Foucault, Post-Modernizm ve Bilgi*”, Nosyon: Uluslararası Toplum ve Kültür Çalışmaları Dergisi, VI, 6: 14-32.

Extended Abstract

Postmodernity has been used to express the state of change that occurs in the world after modernity. Postmodernity, which is said to have developed since the early 1970s, emphasizes that there is a historical period that is different from modernity in many ways. In order to ground the emphasis on postmodernity or the postmodern world, changes in the social, cultural, economic and political aspects of human life are pointed out. The effort to understand and explain these changes has allowed a postmodernist understanding or discourse to become evident. Postmodernist discourse is a way of thinking that was shaped on the critique of modernity after the Second World War and highlights concepts such as individuality, freedom, locality, pluralism and uncertainty in fields such as culture, art and social sciences. Postmodernist discourse has emerged in the new world order, where information and communication technologies have become widespread, consumption is seen as a social value, global companies dominate the markets, economic investments are disconnected from local ties, discourses of social unity and integrity are replaced by individual preferences. It is possible to see this style of discourse, which sees the theories, practices and projects of modernity as totalitarian, universal, monist and imposing, in Jean François Lyotard, Michel Foucault and Jean Baudrillard, three important French thinkers of the 20th century. In addition to being French and contemporary, another common feature is that there are traces of postmodernist discourse in their works. Witnessing the events that took place in the century they lived in was very effective in the development of their postmodernist discourse. The 20th century witnessed two world wars, the rise of fascist governments, colonialist activities, genocidal practices, independence struggles against “civilized” Western powers, and the oppressive policies of Marxist regimes. This study aims to reveal the postmodernist discourse in the works of these thinkers. In order to reveal this style of discourse, different studies, especially the works of these thinkers, have been used. Lyotard evaluates the modern and postmodern periods by pointing out the difference in the quality and status of knowledge in a changing Europe. Grand narratives, which were accepted through knowledge in the modern period, experience legitimacy problems in the postmodern period. In the postmodern world, information has become producible for sale thanks to the development of information technologies. This situation has brought about the struggle to master information. Despite this positive approach towards postmodernism Lyotard states that the managers and decision-makers of the postmodern world have adopted a new meta-narrative that sees society as a machine or a united system. Arguing that decision-makers who adopt the meta-narrative in question handle all social issues with input-output analysis, Lyotard points out the danger of mechanical information creating a social consciousness that tends to surround all aspects of life. Starting from this point, Lyotard sees the ideas and discussions about the postmodern way of thinking as an effort to save individuals from the pressure of computer-based and account-oriented technological thinking. In this respect, while he describes a postmodern world, he uses a normative language that prioritizes overcoming the oppressive aspects of the modernist mentality that somehow continues its existence in the new world order. This shows that, for him, the postmodern era is an era that includes both totalitarian and liberation tendencies. Foucault criticizes modernity by taking into consideration the knowledge-power relationship that continues throughout the modern period. The government has subjected individuals and groups

to processes such as surveillance, punishment, confinement and discipline through the information under its control. Foucault, who does not deny the necessity of power relations, is disturbed by the institutional understanding of power. Because this power relationship limits freedom and manipulates individuals. According to him, this type of power created through social practices is in close relationship with knowledge. Those who hold power control information to maintain power and use information to direct others. This link between power and knowledge can be seen in the practices of the modern state. According to Foucault, modern power is a form of power that makes the individual a subject by categorizing him, determining his individuality, connecting him to his identity, imposing a law of truth familiar to everyone. Foucault also offers the recipe for getting rid of the influence of modern power, which both individualizes and totalizes. According to him, the thing to do is not to discover what we are, the important thing is to reject what we are and imagine what we could be. Moreover, today's political, ethical, social and philosophical problem must be to save the individual from the state and the type of individualization associated with the state. Baudrillard describes the hyperreality of advanced capitalist societies, in which they are simulated and consumption has become a value. In the age of consumption-based simulation, where extravagance has become a fundamental value, individuals are surrounded by objects and signs. In such societies where individuals are isolated, consumption is a social behavior with moral, compulsory and institutional qualities. Consumption is a system of social values with the functions of group integration and social control. Consumption, seen as a social value, is instilled in individuals through socialization processes; the socialization forms of the consumer society are restructured according to the changing economic system. Baudrillard talks about the existence of a postmodern universe simulated with simulation theory. In this universe, simulated things turn into simulacra, causing the reality to be obscured and the meaning to become volatile. Declaring the death of the familiar reality in human life, Baudrillard emphasizes a hyperreal universe in which reality can be derived infinitely through miniaturized cells, matrices, memories and housing models. In this universe, the things themselves are not replaced by their signs. If we consider the sum of the views of the three thinkers in terms of postmodernist discourse, we can say that: Power and power holders of modern societies benefit from all the possibilities of science and technology to achieve different purposes such as surveillance, control, seduction and consumption.

Etik Kurul İzni

Bu çalışma için etik kurul izni gerekmemektedir. Yaşayan hiçbir canlı (insan ve hayvan) üzerinde araştırma yapılmamıştır. Makale edebiyat sahasına aittir.

Çatışma Beyanı

Makalenin yazarı, bu çalışma ile ilgili herhangi bir kurum, kuruluş, kişi ile arasında mali çıkar çatışması bulunmadığını beyan eder.

Destek ve Teşekkür

Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.

Ethics Committee Permission

Ethics committee permission is not required for this study. No research has been conducted on any living creature (human and animal). The article belongs to the field of literature.

Deconfliction Statement

The author of the article declares that there is no conflict of financial interest between him and any institution, organization, person related to this study.

Support and Thanks

Support was not received from any institution or organization in the study.